

ΤΕΙ: ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΛΟΓΙΣΤΩΝ

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

ΘΕΜΑ: Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ. ΒΑΣΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ
ΑΣΚΗΣΗ ΚΑΘΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟ-
ΤΗΤΑΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΚΟΥΣΟΥΛΑΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ:

Πανταζής Γιώργος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τόπος εγκατάστασης επηρεάζει αποφασιστικά την ίδρυση, ύπαρξη και ανάπτυξη μιας επιχειρήσεως και το ότι μέχρι προσφάτως ο παράγοντας του τόπου εγκατάστασης παραμελήθηκε οφείλεται εν μέρει τουλάχιστον, στην σημαντική πρόσθετη δυσκολία που δημιουργεί για την οικονομική ανάλυση ή προσθήκη μιας επί πλέον διαστάσεως της χωροταξικής. Κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών η κατάσταση άρχισε να αλλάζει σημαντικά.

Η συνειδητοποίηση της σημασίας του παράγοντα χώρου και η σημαντική βελτίωση της τεχνικής της οικονομικής αναλύσεως ενεθάρρυναν την τροφή ορισμένων οικονομολόγων προς την διερεύνηση των συνεπειών του παράγοντος αυτού.

Ηδη περισσότεροι από ένας κλάδοι της οικονομικής επιστήμης λαμβάνουν σοβαρά υπ' όψη τον χώρο στην ανάλυση των προβλημάτων με τα οποία ασχολούνται.

Τα προβλήματα αυτά είναι ποικίλα και πολυδιάστατα:

Οι επιχειρήσεις πρέπει να διαλέξουν τις τοποθεσίες που είναι περισσότερο κατάλληλες για την εγκατάσταση των εργασιών τους. Οι παραγωγοί θέλουν να γνωρίζουν τη γεωγραφική έκταση των περιοχών αγοράς που υπάγονται σ' αυτούς οι αγοραστές επιθυμούν να γνωρίζουν τα γεωγραφικά όρια των περιοχών προσφοράς διαφόρων προϊόντων ή συντελεστών.

Απειρες επί μέρους αποφάσεις που βασίζονται στον παράγοντα χώρο και παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της χωροταξικής διαρθρώσεως των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων, λαμβάνονται κάθε μέρα σε κάθε οικονομία.

Επιχειρήσεις που δεν εγκαταστάθηκαν σε κατάλληλες τοποθεσίες ή που άλλαξε η καταλληλότητα του τόπου εγκαταστάσεώς τους αισθάνονται την πίεση των ανταγωνιστών τους, που είναι εγκατεστημένες σε χώρους με περισσότερα οικονομικά πλεονεκτήματα.

Αργά ή γρήγορα αναγκάζονται να επιζητήσουν και οι ίδιες μια καλύτερη χωροταξική λύση, γιατί ή ικανοποιητική επίλυση του χωροταξικού τους προβλήματος είναι συχνά θέμα επιβιώσεως.

1. ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

Η θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως είναι η μελέτη της γεωγραφικής κατανομής της οικονομικών δραστηριοτήτων του ανθρώπου με βάση την οικονομική ανάλυση. Σύμφωνα με μιά άποψη, η θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως μπορεί να θεωρηθεί σαν επέκταση της θεωρίας των τιμών της παραδοσιακής οικονομικής θεωρίας που ασχολείται κυρίως με το πρόβλημα της κατανομής των παραγωγικών συντελεστών που βρίσκονται σε στενότητα μεταξύ ανταγωνιζομένων δραστηριοτήτων.

Η θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως ενδιαφέρεται για την κατανομή των συντελεστών αυτών στον χώρο.

Αυτή καθ'εαυτήν η θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως ασχολείται με τη μικροοικονομική άποψη του προβλήματος του χώρου με τα προβλήματα της κατανομής των συντελεστών και της εξευρέσεως ισορροπίας βάσει του μηχανισμού των τιμών. Βραχυχρονίως, δεδομένου ότι οι τοποθεσίες εγκαταστάσεως των επιχειρήσεων είναι δεδομένες, η κατανομή των παραγωγικών πόρων μεταξύ εκείνων που τους χρησιμοποιούν γίνεται μέσω του διατοπικού συστήματος τιμών.

Μακροχρονίως οι τοποθεσίες εγκαταστάσεως μπορούν να αλλάξουν και επομένως η ισορροπία της χωροταξικής κατανομής των οικονομικών δραστηριοτήτων επιτυγχάνεται με τη φυσική μετακίνηση των διαφόρων οικονομικών μονάδων και νοικοκυ-

ριών.

Η θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως ξεκίνησε σαν μελέτη της χωροταξικής συμπεριφοράς των εργοστασίων και των βιομηχανικών κλάδων και εξελίχθηκε βαθμιαίως σε ολοκληρωμένη ανάλυση των χωροταξικών χαρακτηριστικών όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων. Κατά τον HOOVER, η θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως ασχολείται με το είδος της οικονομικής δραστηριότητας (π.χ. Βιομηχανικοί κλάδοι, επιχειρήσεις προσφοράς υπηρεσιών, δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα) ή της οικονομικής μονάδος που εγκαθίσταται σε μία τοποθεσία και τους λόγους που προκαλούν την εγκατάσταση αυτή.

Από την άποψη της κοινωνικής ευημερίας έχει ιδιαίτερη σημασία η εξακρίνωση της καταλληλότητας της τοποθεσίας εγκαταστάσεως των δημοσίων και των ιδιωτικών μονοπωλιακών επιχειρήσεων.

Οι επιχειρήσεις των κατηγοριών αυτών δεν υπόκεινται σε ανταγωνισμό άλλων ομοειδών μονάδων και μπορούν να παραμένουν εγκατεστημένες σε <<ακατάλληλες>> τοποθεσίες για αόριστο χρονικό διάστημα, προκαλώντας έτσι σημαντική σπατάλη παραγωγικών συντελεστών.

Αντίθετα με τις επιχειρήσεις αυτές, οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις έχουν περιορισμένα χρονικά περιθώρια παραμονής σε μια ακατάλληλη τοποθεσία, γιατί ο οξύς ανταγωνισμός

των άλλων ομοειδών μονάδων θα τις υποχρεώσει να μεταφερθούν σε τοποθεσίες που παρουσιάζουν περισσότερα οικονομικά πλεονεκτήματα ή να σταματήσουν τελείως τη λειτουργία τους.

Ο τόπος εγκαταστάσεως κάθε δραστηριότητας αναφέρεται ουσιαστικά στη σχέση της συγκεκριμένης τοποθεσίας με άλλες οικονομικές δραστηριότητες ή με μονάδες της ίδιας οικονομικής δραστηριότητας.

Η θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως εξετάζει θέματα όπως η γειτνίαση του τόπου εγκαταστάσεως μιας μονάδος με άλλη μονάδα η δραστηριότητα, η συγκέντρωση πολλών μονάδων ή και δραστηριότητα στην ίδια περιοχή, η διασπορά των οικονομικών μονάδων ή και δραστηριοτήτων στον χώρο, οι ομοιότητες ή οι διαφορές των χωροταξικών χαρακτηριστικών διαφόρων οικονομικών δραστηριοτήτων κ.ο.κ.

Το μέγεθος της τοποθεσίας με την οποία ασχολείται η θεωρία αυτή μπορεί να ποικίλλει από ένα συγκεκριμένο τεμάχιο γης έως και ολόκληρη γεωγραφική περιφέρεια.

Οι εξηγήσεις τις οποίες προτείνει η θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως για τη χωροταξική συμπεριφορά των οικονομικών μονάδων και δραστηριοτήτων βασίζονται σε παράγοντες που είναι γενικώς αποδεκτοί σαν <<οικονομικοί>> και που προσφέρονται για οικονομική ανάλυση.

Μη οικονομικοί ή τυχαίοι παράγοντες εξετάζονται περιπτωσιακά, χωρίς να εντάσσονται οργανικά στη θεωρία, γιατί

θεωρούνται αιτίες αποκλίσεως της πραγματικής χωροταξικής συμπεριφοράς των οικονομικών μονάδων από τη θεωρητικώς ορθή χωροταξική συμπεριφορά.

Σαν κύριες αιτίες της εγκαταστάσεως μιας επιχειρήσεως σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία θεωρούνται συνήθως η ύπαρξη φυσικών πόρων, οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ μονάδων και δραστηριοτήτων, η γειτνίαση με αγορές προϊόντων ή με κέντρα απασχολήσεως. Έπεται ότι ακόμη και αν η γεωγραφική κατανομή των παραγωγικών πόρων ήταν αρχικώς ομοιόμορφη η ύπαρξη των λοιπών παραγόντων θα προκαλούσε συγκεντρώσεις οικονομικών δραστηριοτήτων και εξειδικεύσεις ωρισμένων περιοχών. Η σημασία, λοιπόν, των αλληλεπιδράσεων αυτών στη χωροταξική κατανομή των δραστηριοτήτων πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα. Συχνά η συγκέντρωση των οικονομικών μονάδων ενός κλάδου σε λίγες σχετικά τοποθεσίες παρουσιάζει πλεονεκτήματα. Επίσης, πλεονεκτήματα παρουσιάζει και η γειτνίαση ωρισμένων διαδικασιών παραγωγής, καθώς και η γειτνίαση παραγωγών και καταναλωτών.

Ο παράγοντας του χώρου έχει διττή σημασία για τις οικονομικές σχέσεις: 1) Συνεπάγεται τη δημιουργία μεταφορικών δαπανών για τη διακίνηση προσώπων ή πραγμάτων, 2) Προκαλεί επιδράσεις των οικονομικών δραστηριοτήτων μίας τοποθεσίας σε άλλες δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε γειτονικές τοποθεσίες.

Η παραδοσιακή οικονομική ανάλυση αγνοεί συνήθως την

ύπαρξη του κόστους μεταφοράς ή υποθέτει ότι αυτό είναι ήδη ενσωματωμένο στις συναρτήσεις παραγωγής.

Αντιθέτως, η θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως τονίζει τον παράγοντα του κόστους μεταφοράς και τις χωροταξικές πλευρές της παραγωγής, της καταναλώσεως κ.τ.λ.μ θεωρώντας τη χωροταξική διάρθρωση που διαμορφώνεται σαν αντικείμενο με το οποίο αξίζει να ασχοληθεί ο ερευνητής.

Η ύπαρξη μεταφορικού κόστους ενθαρρύνει τη φειδωλή χρήση του χώρου, για να μην αυξάνουν υπερβολικά οι αποστάσεις, οδηγεί σε γεωγραφικές συγκεντρώσεις των δραστηριοτήτων, προκαλεί τη δημιουργία περιοχών αγοράς και περιοχών προσφοράς, καθώς και διατοπικές διαφορές στις τιμές των αγαθών. υπηρεσιών και παραγωγικών, ως και τάσεις συγκεντρώσεως πολλών παραγωγικών δραστηριοτήτων σε «κεντρικά σημεία». Λόγω της υπάρξεως του παράγοντος του μεταφορικού κόστους οι μορφές της αγοράς που επικρατούν στον χώρο είναι ατελούς ανταγωνισμού.

Οι επιδράσεις των οικονομικών δραστηριοτήτων μιας τοποθεσίας σε δραστηριότητες που βρίσκονται εγκατεστημένες σε γειτονικές τοποθεσίες έχουν ονομασθεί «επιδράσεις γειτνιάσεως». Στο παρελθόν τις εξέταζε κυρίως ο κλάδος της οικονομικής επιστήμης, ο γνωστός σαν «Οικονομική της Ευημερίας», στα τελευταία όμως χρόνια αποτελούν αντικείμενο ερεύνης της Περιφερειακής Οικονομικής.

Το πρόβλημα της επιλογής του τόπου εγκαταστάσεως

μπορεί να εξετασθή από την πλευρά των παραγωγών και από την πλευρά των καταναλωτών.

Οι περισσότεροι καταναλωτές είναι συγχρόνως και <<παραγωγοί>>, με την έννοια ότι συμμετέχουν κατά τον ένα ή άλλον τρόπο στην παραγωγική διαδικασία.

Για τα άτομα που έχουν την διπλή αυτή ιδιότητα οι αποφάσεις σχετικά με τον τόπο εγκαταστάσεώς τους είναι περίπλοκες, γιατί οι στόχοι που επιδιώκουν να ικανοποιήσουν σαν παραγωγοί διαφέρουν, συχνά δε έρχονται σε σύγκρουση με τους στόχους που επιθυμούν να ικανοποιήσουν σαν καταναλωτές.

Σας παραγωγοί τα άτομα επιδιώκουν να εγκατασταθούν σε τοποθεσίες όπου είναι δυνατή η πραγματοποίηση μεγάλων σχετικά εσόδων, υπάρχει σχετική εξασφάλιση απασχολήσεως και επικρατούν άνετες συνθήκες εργασίας.

Σαν καταναλωτές επιθυμούν την εγκατάστασή τους σε περιοχές που εξασφαλίζουν άνετη, ευχάριστη, φθηνή και ασφαλή διαβίωση.

Δεδομένου ότι δεν είναι πάντοτε δυνατή η ταυτόχρονη ικανοποίηση όλων αυτών των αντικειμενικών σκοπών, τα άτομα είναι συχνά υποχρεωμένα να κάνουν ορισμένους συμβιβασμούς κατά την επιλογή της τοποθεσίας εγκαταστάσεώς τους.

Η ιδιότητα των ατόμων σαν παραγωγών και οι αντικειμε-

νικοί στόχοι που απορρέουν απ' αυτή έχουν μεγαλύτερη ισχύ για την αξιολόγηση της επιλογής μιας τοποθεσίας εγκαταστάσεως και επομένως για την διαμόρφωση της χωροταξικής κατανομής των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων.

Οι διατοπικές διαφορές στους μισθούς και στη δυνατότητα κερδών για τις διάφορες απασχολήσεις είναι περισσότερο γνωστές και πιο σημαντικές από τις διατοπικές διαφορές στις συνθήκες και το κόστος διαβιώσεως.

Οι καταναλωτικές προτιμήσεις διαμορφώνονται κυρίως από τις συνθήκες και τις εμπειρίες και συνήθως οι διατοπικές τους διαφορές είναι λιγώτερο συχνές και έντονες από τις διαφορές των παραγόντων που αφορούν τους παραγωγούς.

Οι επιχειρήσεις και τα άτομα είτε ενεργούν σαν παραγωγοί είτε σαν καταναλωτές δεν είναι συνήθως σε θέση να μεταφερθούν αυτομάτως στις τοποθεσίες που είναι πιο κατάλληλες γι' αυτούς.

Η διαδικασία αλλαγής του τόπου εγκαταστάσεώς τους είναι βραδεία.

Η έλλειψη επαρκών πληροφοριών για τις συνθήκες που επικρατούν στις διάφορες τοποθεσίες, οι τεχνητοί περιορισμοί της διακινήσεως ατόμων, κεφαλαίων και υλικών, της χρήσεως της γης, η σημαντική δαπάνη, η προσπάθεια και η ενόχληση που συνεπάγεται συνήθως μια μετακίνηση είναι μεριδιά από τα εμπόδια που προκαλούν αποκλίσεις μεταξύ της θεωρητικώς

σωστής χωροταξικής κατανομής των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και της χωροταξικής κατανομής που επικρατεί στην πράξη. Παρ'όλο όμως τα εμπόδια και τις σχετικές αποκλίσεις η σημασία της καλής επιλογής του τόπου εγκαταστάσεως δεν πρέπει να αγνοηθή, ούτε η χρησιμότητα της θεωρίας του τόπου εγκαταστάσεως να υποτιμηθή.

Ανάλογα εμπόδια για την προσαρμογή των οικονομικών μονάδων στις θεωρητικώς <<άριστες>> συνθήκες υπάρχουν και για όλες τις άλλες δραστηριότητες των οικονομικών μονάδων που εξετάζει η παραδοσιακή οικονομική θεωρία. Ο οικονομικός κλάδος που ασχολείται με τα χωροταξικά προβλήματα των οικονομικών δραστηριοτήτων δεν μπορεί επομένως να θεωρηθεί ότι υστερεί σε ρεαλισμό και χρησιμότητα από τους οικονομικούς κλάδους που ασχολούνται με προβλήματα παραγωγής, επενδύσεων καταναλώσεων κ.ο.κ.

2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

Η ανάλυση των προβλημάτων του τόπου εγκαταστάσεως μπορεί να γίνει σε δύο διαφορετικά επίπεδα: 1) στο επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας και 2) στο επίπεδο της οικονομικής μονάδος.

Δεδομένου ότι οι φορείς της οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επί μέρους μονάδες θα πρέπει να υπάρχει συνέπεια στις παραδοχές που χρησιμοποιεί και στα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει η ανάλυση και στα δύο επίπεδα. Σύμφωνα με μια άποψη τα θεωρητικά υποδείγματα που αναφέρονται στο πρώτο επίπεδο μπορούν να θεωρηθούν σαν ειδικές περιπτώσεις των υποδειγμάτων που αναφέρονται στο δεύτερο επίπεδο.

Στην πράξη το επίπεδο αναλύσεως αλλάζει συχνά στην ίδια μελέτη.

Η θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως μιας οικονομικής δραστηριότητας αποτελεί κλάδο της οικονομικής επιστήμης με μακρά παράδοση. Τα θεμέλια έβαλε ο VON THÜNEN με τη μελέτη του για τις αγροτικές χρήσεις της γης γύρω από ένα αστικό κέντρο.

Μεταγενέστερες βελτιώσεις και επεκτάσεις έγιναν από αρκετούς συγγραφείς, μεταξύ των οποίων αξίζει να αναφερθούν τα ονόματα των LÖSCH, DUNN, WINGO, και ALONSO.

Οι δύο τελευταίοι επεξέτειναν την ανάλυση του VON THÜNEN στις αστικές χρήσεις της γης. Το κεντρικό σημείο της θεωρίας αυτής είναι ότι κάθε τεμάχιο γης θα χρησιμοποιείται από τη δραστηριότητα εκείνη, της οποίας οι φορείς μπορούν να προσφέρουν την υψηλότερη τιμή γι' αυτό το συγκεκριμένο τεμάχιο .

Σε κάθε τοποθεσία η οικονομική μονάδα που ενδιαφέρεται για τη χρήση της γης ανταγωνίζεται τις άλλες που επίσης ενδιαφέρονται και η τιμή την οποία είναι διατεθειμένη να προσφέρει για τη χρησιμοποίηση ενός τεμαχίου γης σε μια ωρισμένη τοποθεσία εξαρτάται κυρίως από την απόστασή της από το κέντρο της πόλεως, που εκφράζεται συνήθως σαν μεταφορικό κόστος ή σαν κόστος προσωπικών ταξιδίων.

Η τιμή που προσφέρει ο επιχειρηματίας για τη ποσότητα της γης που του επιτρέπει να μεγιστοποιήσει τα κέρδη του μπορεί να φθάσει έως το ύψος της διαφοράς μεταξύ των εσόδων και του κόστους του, στο οποίο περιλαμβάνεται το μεταφορικό κόστος, αλλά όχι και το κόστος χρήσεως της γης.

Δεδομένου ότι το μεταφορικό κόστος αυξάνει όσο αυξάνει η απόσταση από το κέντρο της πόλεως, η τιμή την οποία θα είναι διατεθειμένος να προσφέρει ο ενδιαφερόμενος για την χρησιμοποίηση ενός τεμαχίου γης θα μικραίνει όσο αυξάνει η απόσταση.

Παρ'όλο που το μεταφορικό κόστος δεν είναι το μόνο στοιχείο κόστος που μπορεί να μεταβάλλεται όταν αλλάζει η τοποθεσία εγκαταστάσεως, εν τούτοις θεωρείται από την θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως σαν ο κατ'εξοχήν παράγοντας που επηρεάζει τη χωροταξική συμπεριφορά των οικονομικών μονάδων και κατέληξε στην οικονομικών δραστηριοτήτων.

Δεδομένου ότι η έκταση της γης που υπάρχει σε μια περιοχή μπορεί να θεωρηθεί σαν δεδομένη, η τιμή της γης στην αγορά καθορίζεται από τις τιμές που προσφέρουν όλοι όσοι επιθυμούν να κάνουν χρήση της γης.

Η μελέτη των προβλημάτων του τόπου εγκαταστάσεως των οικονομικών μονάδων άρχισε με το WEBER, αλλά τροποποιήθηκε και βελτιώθηκε σημαντικώς από μεταγενέστερους συγγραφείς, μεταξύ των οποίων θα πρέπει να αναφερθούν τα ονόματα των HOOVER, LÖSCH, ISARD, COOPER και EREENHUT. Ο WEBER αντιμετώπισε το πρόβλημα του καθορισμού του κατάλληλου τόπου εγκαταστάσεως σαν πρόβλημα για το οποίο θα πρέπει να βρη λύση η διεύθυνση μια επιχειρήσεως με βάση την αρχή της μεγιστοποιήσεως του κέρδους της.

Το υπόδειγμα που χρησιμοποίησε ο WEBER βασίζεται στις υποθέσεις ότι η συνάρτηση παραγωγής χρησιμοποιεί σταθερώς τεχνικούς συντελεστές, ότι η αγορά για το προϊόν είναι ανταγωνιστική και ότι οι τοποθεσίες προσφοράς παραγωγικών

συντελεστών, καθώς και οι τοποθεσίες στις οποίες διατίθεται το παραγόμενο προϊόν, είναι δεδομένες.

Εφόσον οι τιμές των παραγομένων προϊόντων προσδιορίζονται στην αγορά, οι επιχειρήσεις θα προσπαθούν να επιλέξουν για την εγκατάστασή τους την τοποθεσία εκείνη όπου ελαχιστοποιείται το κόστος, ένα στοιχείο του οποίου είναι το κόστος μεταφοράς.

Παρ' όλους τους περιορισμούς που επιβάλλουν στην ανάλυση οι ανωτέρω υποθέσεις η μέθοδος αναλύσεως του WEBER χρησιμεύει ακόμη και σήμερα για την κατανόηση της χωροταξικής συμπεριφοράς διαφόρων δραστηριοτήτων και χρησιμοποιείται συχνά σε συνδιασμό με άλλες περισσότερο σύγχρονες μεθόδους.

Και στις περιπτώσεις όμως αυτές δεν είναι δυνατή η αποφυγή όλων των ατελειών που προκαλούνται από τις περιοριστικές υποθέσεις της αναλύσεως, τις οποίες προσπάθησαν να διορθώσουν μεταγεννέστεροι οικονομολόγοι.

Η πρώτη σημαντική τροποποίηση έγινε από τον HOOVER, ο οποίος στο πρόβλημα της επιλογής του καταλλήλου τόπου εγκαταστάσεως εισήγαγε τη σύγχρονη θεωρία της ισορροπίας του παραγωγού. Ο HOOVER αναγνώρισε τη σημασία της υπάρξεως οικονομικών κλίμακος στην παραγωγή, της δυνατότητας υποκαταστάσεως μεταξύ των συντελεστών παραγωγής και της

περίπλοκης διαρθρώσεως του μεταφορικού κόστους, η οποία ισχύει συνήθως στην πράξη. Ο LÖSCH επέτυχε περαιτέρω βελτίωση της θεωρίας του WEBER με την εισαγωγή του παράγοντος της ζήτησεως, υποδεικνύοντας ότι όσο αυξάνει η απόσταση της τοποθεσίας όπου λαμβάνει χώρα η κατανάλωση από τον τόπο παραγωγής ενός προϊόντος τόσο το αυξανόμενο μεταφορικό κόστος που προστίθεται στην αρχική τιμή του προϊόντος έχει αρνητική επίδραση στη ζητούμενη ποσότητα. Ο ISAIA επέφερε πολλές βελτιώσεις στη θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως.

Μία από τις σημαντικότερες συμβολές του υπήρξε η προσπάθεια του για τη σύνδεση της θεωρίας των WEBER, HOOVER και άλλων με την παραδοσιακή μικροοικονομική θεωρία.

Πολλούς από τους εξειδικευμένους όρους που χρησιμοποιούσαν οι ασχολούμενοι με τη θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως τους αντικατέστησε με όρους που χρησιμοποιεί η παραδοσιακή οικονομική θεωρία. Έτσι, κατέστησε δυνατή την εξέταση του προβλήματος του τόπου εγκαταστάσεως μέσα στα πλαίσια της θεωρίας παραγωγής, της θεωρίας της ισορροπίας του παραγωγού και γενικώτερα μέσα στα πλαίσια της οριακής Οικονομικής Αναλύσεως. Το πρόβλημα επιλογής του κατάλληλου τόπου εγκαταστάσεως έγινε μέρος του γενικότερου προβλήματος της μεγιστοποίησης των κερδών της οικονομι-

κής μονάδος. Μέσα στα πλαίσια αυτά η επίδραση του χώρου στην εκλογή τοποθεσίας εγκαταστάσεως και στα κέρδη μιας επιχειρήσεως εξετάζεται με τη βοήθεια των <<εισροών μεταφοράς>>. Ο ISARD ώρισε την εισροή μεταφοράς σαν τη διακίνηση μιας μονάδος βάρους ανά μονάδα αποστάσεως. Οι εισροές μεταφοράς θεωρούνται σαν υποκατάστασα άλλων εισροών που επηρεάζουν το κόστος παραγωγής και τα κέρδη της επιχειρήσεως.

Βελτιώσεις στη θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως έγιναν και από τον GREEN HUT, η κυριώτερη από τις οποίες ήταν η επισήμανση της σημασίας που μπορεί να έχει ο τόπος εγκαταστάσεως στα έσοδα της οικονομικής μονάδος.

Στα τελευταία δεκα πέντε χρόνια η θεωρία του τόπου εγκαταστάσεως πήρε μορφή πολύ περισσότερο μαθητική με την ενσωμάτωση της τεχνικής του γραμμικού και του μη γραμμικού προγραμματισμού.

Ένα από τα σημαντικά παραδείγματα της συμβολής των οικονομολόγων μαθηματικού προσανατολισμού αποτελεί η προσπάθεια του COOPER να γενικεύση το υπόδειγμα ισορροπίας του WEBER, ώστε να μπορεί να εφαρμοσθή και για την εξεύρεση της κατάλληλης τοποθεσίας αριθμού μονάδων παραγωγής, όταν είναι γνωστές οι τοποθεσίες στις οποίες είναι εντοπισμένη η ζήτηση.

3. ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η οικονομική μονάδα στο χώρο που ιδρύθηκε προσπαθεί να πραγματοποιήσει ορισμένους στόχους με την εφαρμογή της οικονομικής αρχής.

Να χρησιμοποιήσει άριστα τις εισροές και να προσφέρει άριστης ποιότητας προϊόντα στο περιβάλλον, για να ικανοποιήσουν οι άνθρωποι τις ανάγκες τους και να πραγματοποιήσει ένα μετριασμένο κέρδος.

Οι παράγοντες που επιδρούν στην επιχείρηση είναι:

- α) οικονομικοί,
- β) πολιτικοί και θεσμικοί,
- γ) κοινωνικοί και ηθικοί,
- δ) τεχνολογικοί,
- ε) φυσικοί,

οι οποίοι επηρεάζουν προκειμένου να ορισθεί ο τρόπος εγκατάστασής των επιχειρήσεων.

Η επιχείρηση έχει ονομασθεί <<ανοικτό παραγωγικό, κοινωνικό σύστημα>> γιατί η επιχείρηση και το περιβάλλον της αλληλοδιαμορφώνονται συνεχώς και αμοιβαία.

4. ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η επιλογή των κάτω εγκαταστάσεων μίας επιχείρησης νεοϊδρυθείσας είναι ένα πρόβλημα αναπόφευκτο για την διοίκηση της επιχείρησης.

Για την επιλογή του τόπου πρέπει να ληφθούν ορισμένοι παράγοντες υπόψη όπως:

- α) περιοχές με άφθονες πρώτες ύλες.
- β) περιοχές που υπάρχει ενέργεια.
- γ) Περιοχές όπου υπάρχει κατάλληλο εργατικό δυναμικό
- δ) περιοχές όπου υπάρχουν μεγάλα κέντρα κατανάλωσης
- ε) το κόστος κατασκευής των εγι/σεων
- ς) οι πιθανές κρατικές διευκολύνσεις σε ορισμένα μέρη
- γ) οι κλιματολογικές συνθήκες.
- θ) οι περιοχές με άριστο δίκτυο συγκοινωνίας καθώς και το κόστος μεταφοράς των προϊόντων
- ι) η δυνατότητα απομάκρυνσης αποβλήτων.

Γενικά μια σωστή επιχείρηση πρέπει να εξετάζει τους παράγοντες που αναφέρθηκαν παραπάνω σε ορισμένο χρονικό διάστημα.

Η βασικότερη αιτία που μας φέρνει αντιμέτωπους με το πρόβλημα, είναι η αύξηση της ζήτησης των προϊόντων-υπηρεσιών που προσφέρει μια επιχείρηση.

5. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή του τόπου εγκαταστάσεως μιας επιχείρησης είναι :

A. ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ.

Οι πρώτες ύλες είναι απαραίτητες για να κινηθεί ένα εργοστάσιο.

Η αφθονία πρώτων υλών σε μια περιοχή αυξάνουν τις πιθανότητες εγκατάστασης της επιχείρησης εκεί.

Η διοίκηση της επιχείρησης πρέπει να ελέγξει και να υπολογίσει ότι ο τόπος που διαλέχθηκε θα τροφοδοτεί την επιχείρηση με πρώτες ύλες για πολλά χρόνια.

Πολλές επιχειρήσεις διαλέγουν σαν τόπο εγκατάστασης κοντά στις πρώτες ύλες, όταν οι πρώτες ύλες υπόκεινται σε φυσική φθορά ή όταν ο όγκος των πρώτων, υλών μεταφέρεται δύσκολα.

B. ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Το εργατικό δυναμικό είναι απαραίτητο, για την επιχείρηση.

Οι επιχειρήσεις προσπαθούν να εγκατασταθούν σε μέρη

όπου υπάρχει άφθονο εργατικό δυναμικό με χαμηλά ημερομίσθια.

Όταν όμως δημιουργείται η ανάγκη χρησιμοποίησης εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού οι επιχειρήσεις εγκαθίστανται κοντά σε μεγάλα αστικά κέντρα. Επιπλέον λαμβάνεται υπόψη η τεχνική μόρφωση των εργατών, ή η ισχύουσα εργατική νομοθεσία.

Η ανάγκη αυτή της επιχείρησης γίνεται λιγότερο προβληματική όταν η αγορά του εργατικού δυναμικού χαρακτηρίζεται από μεγάλη κινητικότητα.

Με την τεχνολογική πρόοδο η οποία προχωρεί με μεγάλα άλματα έχουν αυτοματοποιηθεί πολλές φάσεις της παραγωγής σε μεγάλες σύγχρονες επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα η εν λόγω ανάγκη να γίνεται λιγότερο ένταση.

Προτού φθάσει η τεχνολογική πρόοδος εκεί όπου έφτασε οι επιχειρήσεις απασχολούσαν μεγάλο αριθμό εργατικού δυναμικού και κυρίως κοίταζε η επιχείρηση να βρει φτηνό εργατικό δυναμικό.

Αυτή η τεχνολογική πρόοδος δημιούργησε την ανάγκη χρησιμοποίησης ειδικευμένων εργατών με αποτέλεσμα να οδηγηθούμε σε μια εξειδίκευση της εργασίας.

Γ. ΑΓΟΡΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ.

Οι επιχειρήσεις εγκαθίστανται κοντά στα κέντρα κατανάλωσης για να διοχετεύουν το προϊόν τους στην αγορά γρηγορότερα και για να γλυτώσουν τα έξοδα μεταφοράς από την επιχείρηση στην αγορά.

Αιόμη εγκαθίστανται κοντά στην αγορά όταν τα παραγόμενα προϊόντα έχουν μεγάλο όγκο είναι εύθραυστα ή υποκινούνται σε φθορά παράγονται κατά παραγγελία και όταν τα προϊόντα πρέπει να περιέλθουν ταχύτατα στα χέρια του καταναλωτή.

Δ. ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ.

Η τεχνολογία επιβάλλει την εγκατάσταση ορισμένων επιχειρήσεων όταν υπάρχει νερό, ηλεκτρική ενέργεια, γαιάνθρακα ή άλλων πηγών ενέργειας π.χ. σε εργοστάσια χαρτοποιίας απαραίτητη είναι η αφθονία νερού ενώ στις βιομηχανίες αλουμίνας απαραίτητη είναι η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και μάλιστα σε χαμηλή τιμή.

Έχει υπολογιστεί ότι συμφέρουσα είναι η μεταφορά της ηλεκτρικής ενέργειας σε απόσταση μικρότερη των 500 χιλιομέτρων.

Αξίζει να πούμε ότι σαν γίνεται δυνατή η χρησιμοποίηση της ατομικής ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας

γείας θα ασκεί αποφασιστική επίδραση στην επιλογή του τύπου εγκαταστάσεως των επιχειρήσεων.

Ε. ΔΙΚΤΥΟ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.

Η επιχείρηση για να έχει σωστή λειτουργία πρέπει ο τύπος που θα διαλεχθεί για την εγκατάστασή της να έχει αν είναι δυνατόν συγκοινωνία με όλα τα μέσα.

Γι' αυτό μεγάλες επιχειρήσεις είναι εγκατεστημένες σε μεγάλους συγκοινωνιακούς κόμβους.

Η συγκοινωνία για την επιχείρηση είναι απαραίτητη γιατί μεταφέρονται οι πρώτες ύλες στο εργοστάσιο, τα τελικά προϊόντα στην αγορά, η μεταφορά του προσωπικού. Εκτός όμως από τις μεταφορές, είναι απαραίτητο να υπάρχει ικανοποιητικό δίκτυο επικοινωνιών.

Τότε η συγκοινωνία όσο και η επικοινωνία πρέπει να έχουν χαμηλό κόστος και αξιοπιστία κατά τη λειτουργία τους.

Ζ. ΤΟ ΚΛΙΜΑ.

Το κλίμα επηρεάζει μερικούς κλάδους βιομηχανίας στη λειτουργία τους π.χ. Η βιομηχανία αεροναυπηγικής εγκαθίστανται σε τόπο όπου το κλίμα του επιτρέπει δοκιμαστικές

πτήσεις κατά την ολόκληρη χρονική περίοδο.

Η Βιομηχανία αποξήρανσης σταφίδας και άλλων καρπών έχει ανάγκη από ξηρό κλίμα και ηλιοφάνεια.

ΣΤ. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.

Η επιλογή του τόπου εγκαταστάσεως μιας επιχείρησης εξαρτάται ακόμη και από την βιομηχανική πολιτική που ασκεί η κάθε κυβέρνηση για την ανάπτυξη της βιομηχανίας στη χώρα μας.

Αναλυτικότερα το κράτος μειώνει την φορολογία, στα κέρδη της επιχείρησης, επιδοτεί και πριμοδοτεί το προϊόν της, ιδρύει διάφορους εξαγωγικούς οργανισμούς για τις επιχειρήσεις αυτές που θα εγκατασταθούν σε ορισμένο μέρος της χώρας, σε ορισμένες περιοχές που ονομάστηκαν Βιομηχανικές ζώνες.

Αυτό γίνεται γιατί το κράτος θέλει να ενισχύσει την οικονομία μερισμών περιοχών και να οδηγήσει στην ανάπτυξη των περιοχών αυτών καθώς και στην αποκέντρωση των βιομηχανιών.

Τα κυριώτερα πλεονεκτήματα της αποκέντρωσης είναι:

- α) Η δυνατότητα εξεύρεσης μεγάλων εκτάσεων γης με χαμηλές τιμές.

β) Η χαμηλή φορολογία σε σύγκριση με τα μεγάλα αστικά κέντρα.

γ) Το καλύτερο περιβάλλον το οποίο συμβάλλει στην αύξηση απόδοσης του προσωπικού.

Εκτός από αυτά που αναφέρθηκαν έχουμε και πλεονεκτήματα κοινωνικής ωφέλειας. Όπως η ενίσχυση των υποανάπτυκτων περιοχών, η αποσυμφόρηση των αστικών κέντρων η απομάκρυνση των βιομηχανιών από πυκνοκατοικημένες περιοχές.

Στην εποχή μας αλλά και στο προσεχές μέλλον η επιλογή του τόπου εγκατάστασης θα επηρεάζεται από την πολιτική της κυβέρνησης κάθε χώρας η οποία για διάφορους λόγους, πολιτικούς, κοινωνικούς σκοπούς προσπαθεί να συγκεντρώσει τις επιχειρήσεις σε συγκεκριμένες γεωγραφικές θέσεις με τις διάφορες παραχωρήσεις, νομοθετήματα, φορολογικά κίνητρα, περιορισμούς, και άλλα προνόμια.

6. ΤΟΠΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΑΠΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΠΟΨΗ.

Μέχρι τώρα έχουμε δει και εξετάσει το πρόβλημα της επιλογής του τόπου, του χώρου όπου θα εγκατασταθεί η οικονομική μονάδα ενώ δεν εξετάσαμε την εγκατάσταση από εσωτερικής άποψης δηλαδή το ορθολογικό χωρισμό του χώρου των διαφόρων τμημάτων της επιχείρησης.

Κάθε τμήμα πρέπει να έχει ορισμένη θέση ανάλογα με τη φύση της συντελούμενης εργασίας.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την ορθή εγκατάσταση κάθε τμήματος είναι τεχνικοί, οργανωτικοί και οικονομικοί.

Οι δύο πρώτοι είναι σπουδαιότεροι από τον τελευταίο τον οικονομικό ο οποίος τελικά λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό των διαφόρων επιβαρύνσεων και ο υπολογισμός τους στο κόστος της παραγωγής.

Οι εγκαταστάσεις εσωτερικές των τμημάτων παραγωγής πρέπει να βρίσκονται σε ορισμένα σημεία και να υπάρχει οργάνωση.

Όπως π.χ. τα τμήματα έρευνας λόγω της εργασίας πρέπει να βρίσκονται δίπλα στο γραφείο κατασκευής και τεχνικής διεύθυνσης.

Επίσης και το γραφείο κατασκευής για τους λόγους πρέπει να βρίσκεται μακριά από τα θορυβώδη τμήματα.

Ακόμη τα γραφεία αυτά για λόγους φωτισμού πρέπει να εγκαθίστανται στο τελευταίο όροφο για λόγους φωτισμού-ησυχίας.

Η εξαγωγή κανόνων γενικής ισχύς για την εσωτερική εγκατάσταση είναι λίγο δύσκολη γιατί οι συνθήκες εργασίας διαφέρουν από επιχειρήσεις σε επιχειρήσεις.-

7. ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ

ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ.

Στα προηγούμενα ανεφέρθησαν ωρισμένες από τις απόπειρες που έχουν γίνει για τη διαμόρφωση μιας γενικής θεωρίας του τόπου εγκαταστάσεως που να βασίζεται σε ανάλυση γενικής ισορροπίας.

Διαπιστώθηκε ότι η ανάγκη για τη διαμόρφωση μιας τέτοιας γενικώτερης θεωρίας είναι σοβαρή, γιατί τα διάφορα υποδείγματα που βασίζονται σε ανάλυση μερικής ισορροπίας παρουσιάζουν ωρισμένες αδυναμίες που περιορίζουν τη χρησιμότητά τους.

Η διαμόρφωση όμως μιας γενικής θεωρίας του τόπου εγκαταστάσεως είναι έργο δύσκολο και η ανάλυση γενικής ισορροπίας δύσχρηστη.

Στην πράξη και αν ακόμη ξεπεραστούν οι σχετικές δυσκολίες και καταστή δυνατή η διαμόρφωση μιας περισσότερο ολοκληρωμένης γενικής θεωρίας, αυτή δεν θα είναι ικανοποιητική αν δεν λάβει υπόψη ωρισμένα χαρακτηριστικά της σύγχρονης οικονομικής ζωής τα οποία οπωσδήποτε περιπλέκουν το χωροταξικό πρόβλημα.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η παραδοσιακή θεωρία του

τόπου εγκαταστάσεως βασίζεται συνήθως στην υπόθεση ότι οι επιχειρήσεις έχουν ένα μόνο εργοστάσιο το οποίο παράγει ένα μόνο προϊόν και διευθύνονται από τους ιδιοκτήτες τους οι οποίοι πέρνουν τις αποφάσεις σχετικώς με τον τόπο εγκαταστάσεως βάσει της αρχής της μεγιστοποιήσεως των κερδών.

Στην πράξη ένα μεγάλο μέρος της οικονομικής δραστηριότητος εξαρτάται από επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους, που λειτουργούν πολλά εργοστάσια και παράγουν διάφορα προϊόντα. Στην πλειοψηφία των επιχειρήσεων αυτών η ιδιοκτησία έχει χωρισθή από τη διεύθυνση και την ευθύνη λειτουργίας της επιχειρήσεως, κατά τρόπο ώστε η δομή της επιχειρήσεως να μην ανταποκρίνεται πλέον στις προϋποθέσεις της παραδοσιακής οικονομικής θεωρίας.

Αποτέλεσμα του ρήγματος αυτού είναι ότι η αρχή της μεγιστοποιήσεως των κερδών, που αποτελεί τη βασική προϋπόθεση της ισχύος της θεωρίας του παραγωγού, μα μην ακολουθείται στην πράξη. Οι αποφάσεις των διευθυνόντων τις επιχειρήσεις εξαρτώνται όχι μόνο και αποκλειστικώς από το ελάχιστο αναμενο ύψος των κερδών, αλλά και από άλλους παράγοντες, όπως η επέκταση της κυριαρχίας της επιχειρήσεως σε μεγαλύτερο τμήμα της αγοράς, η προφύλαξη της ήδη δημιουργηθείσης αγοράς κ.α.

Βεβαίως, η διεύθυνση είναι υποχρεωμένη να παρουσιάζη

ένα ελάχιστο περιθώριο κέρδους, το οποίο θα αποφέρει ικανοποιητικό μέρισμα στους μετόχους, τους τελικούς ιδιοκτήτες δεν είναι όμως υποχρεωμένη να μεγιστοποιεί το περιθώριο αυτό.

Αναφορικώς όμως με την εγκατάσταση της οικονομικής μονάδος σε μια τοποθεσία, ο παράγοντας του ελαχίστου κόστους, ή του μεγίστου εσόδου χάνει τη σημασία όσο η δομή της σύγχρονης επιχειρήσεως απομακρύνεται από τα πρότυπα της παραδοσιακής θεωρίας, ενώ παράγοντες όπως ευχάριστες συνθήκες διαβιώσεως των στελεχών της επιχειρήσεως γίνονται ολοένα και πιο σημαντικοί στις χωροταξικές αποφάσεις των οικονομικών μονάδων.

Ιδιαίτερα ο παράγοντας της ικανοποιητικής κοινωνικής υποδομής του τόπου εγκαταστάσεως της επιχειρήσεως έχει αποκτήσει πρωταρχική σημασία στην προσέλιυση στελεχών υψηλού επιπέδου.

Οι αναλογίες των διαφόρων προϊόντων που παράγει σε κάθε περίοδο κάθε μία από τις επιχειρήσεις που αναφέρθησαν ανωτέρω μπορεί να μεταβάλλονται ανάλογα με τις συνθήκες της ζήτησεως ανάλογα με τις μεταβολές του κόστους παραγωγής του κάθε προϊόντος ή και του κόστους μεταφοράς του.

Δεδομένου ότι η περιοχή της αγοράς κάθε προϊόντος μπορεί να μεταβάλλεται, καθώς και οι τοποθεσίες των πρώτων υλών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή του, κάθε μεταβολή στη σύνθεση των προϊόντων που παράγονται είναι δυνατόν να επηρεάζει την καταλληλότητα της τοποθεσίας εγκαταστάσεως.

Επεται ότι για τις επιχειρήσεις που διαθέτουν περισσότερα από ένα εργοστάσια τέτοιου είδους μεταβολές είναι ενδεχόμενο να επηρεάσουν τη σκοπιμότητα λειτουργίας του ενός ή του άλλου εργοστασίου.

Αργότερα οι συνθήκες μπορεί να αλλάξουν, έτσι ώστε να ισχύει ακριβώς το αντίθετο.

Μια σύγχρονη θρωρία του τόπου εγκαταστάσεως θα πρέπει να λάβη υπ' όψη τους παράγοντες που αναφέρθησαν, όπως επίσης και την πιθανή επίδραση της κλίμακος παραγωγής ενός εργοστασίου στο μέσο κόστος παραγωγής.

Είναι δυνατόν ένα εργοστάσιο να εγκατασταθή σε μια τοποθεσία η οποία δεν εξασφαλίζει το μικρότερο μεταφορικό κόστος κατά μονάδα προϊόντος, όταν από την τοποθεσία αυτή θα μπορεί να διαθέσει τα προϊόντα του σε μια αστική περιοχή που θα ήταν διαφορετικά έξω από την περιοχή της αγοράς του, επιτυγχάνοντας έτσι ένα κύκλο εργασιών που επιτρέπει τη μείωση του κόστους παραγω-

γής.

Σε ορισμένες περιπτώσεις θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το στοιχείο του ανταγωνισμού και αλληλεξαρτήσεως με άλλες παρεμφερείς μονάδες.

Είναι δυνατόν να υπάρχει ήδη άλλη επιχείρηση εγκατεστημένη στο σημείο που εξασφαλίζει το μικρότερο μεταφορικό κόστος.

Το νέο εργοστάσιο, αν εγκατασταθή στην ίδια τοποθεσία, θα πρέπει να ανταγωνίζεται για τους ίδιους πελάτες, οπότε είναι ίσως καλύτερα να εγκατασταθεί σε άλλο σημείο, με κάπως υψηλότερο μεταφορικό κόστος στο οποίο όμως η επιχείρηση δεν θα έχει να αντιμετωπίσει ανταγωνισμό.

Στη νέα θεωρία της επιλογής του τόπου εγκαταστάσεως θα πρέπει ίσως να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στο ρόλο των εξωτερικών οικονομιών, καθώς και άλλων παραγόντων οι οποίοι δεν μπορούν εύκολα να εκφραστούν με μαθηματικές σχέσεις.

Η σημασία των εξωτερικών οικονομιών αναγνωρίζεται μεν, αλλά δεν έχει γίνει προσπάθεια για να συμπεριληφθούν συστηματικώς στα υποδείγματα επιλογής του τόπου εγκαταστάσεως.

Ο ρόλος που παίζουν τα δημόσια αγαθά και γενικώς ο δημόσιος τομέας είναι επίσης σημαντικός και εν πολλοίς ανεξερεύνητος.

Ετσι το κοινωνικό κόστος, αλλά και τα κοινωνικά οφέλη τα οποία θα αντιμετωπίση σε κάθε τοποθεσία εγκατάστασής μιας επιχείρησης, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να αποφασισθή η εγκατάστασή της.

Άλλοι παράγοντες, όπως η ύπαρξη σε μια τοποθεσία ειδικευμένου εργατικού δυναμικού και εμπειρογνώμωνων, μπορούν να παίξουν σοβαρό ρόλο στην ικανοποιητική λειτουργία ωρισμένων επιχειρήσεων και θα πρέπει να εξετάζονται από τη θεωρία του τόπου εγκατάστασής τους.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες που μέχρι σήμερα έχουν σχεδόν αγνοηθή γίνονται ολοένα και σπουδαιότεροι.

Με την επέκταση του δημοσίου τομέα ο αριθμός και η σημασία των δημοσίων ωφελειών αυξάνει συνεχώς.

Με την αστικοποίηση, την τεχνολογική εξέλιξη, την εξειδίκευση των διαφόρων οικονομικών λειτουργιών και τις διάφορες άλλες αλλαγές που επέρχονται στη σύγχρονη οικονομία αυξάνει και η σημασία του κοινωνικού κόστους, όπως επίσης και ο ρόλος που παίζουν οι διάφοροι ειδικοί και εμπειρογνώμονες.

Σχετικώς με τον τόπο εγκαταστάσεως των νοικοκυριών, η παραδοσιακή θεωρία θεωρεί ότι οι παράγοντες που προσδιορίζουν την καταλληλότητα ενός τεμαχίου γης για μια οικογένεια είναι η απόσταση από το κέντρο της αστικής περιοχής, στο οποίο υποτίθεται ότι είναι συγκεντρωμένοι οι τόπου απασχολήσεως, και η τιμή της γης η οποία μειραίνει όσο αυξάνει η απόσταση αυτή.

Στην πράξη οι αποφάσεις των νοικοκυριών επηρεάζονται και από την ύπαρξη διαφόρων άλλων χαρακτηριστικών στις διάφορες περιοχές.

Τα χαρακτηριστικά αυτά δεν είναι μόνο τοπογραφικής φύσεως, αλλά και ιστορικής, κοινωνικής ή άλλης φύσεως. Λόγου χάρη η ύπαρξη ιστορικών μνημείων ή κτιρίων σε μια περιοχή μπορεί να αποτελεί παράγοντα έλξεως των νοικοκυριών προς την περιοχή αυτή.

Επίσης το γεγονός ότι σε ωρισμένες τοποθεσίες είναι εγκατεστημένες ωρισμένες κοινωνικοοικονομικές ομάδες μπορεί να αποτελεί παράγοντα έλξεως ή απωθήσεως για την εκεί εγκατάσταση άλλων νοικοκυριών.

Η αβεβαιότητα που προκαλεί η ύπαρξη τόσων παραγόντων με χωροταξικές επιπτώσεις και η δυνατότητα μεταβολής ενός ή περισσοτέρων απ' αυτούς κάνει το πρόβλημα της επιλογής του <<αορίστου>> τόπου εγκαταστάσεως εξαιρε-

τικά πολύπλοκο.

Μερικοί υποστηρίζουν ότι γίνεται τόσο πολύπλοκο ώστε σε πάρα πολλές περιπτώσεις δεν μπορεί να βρεθή μια τοποθεσία που να μπορεί να θεωρηθή σαν η <<άριστη>> για την εγκατάσταση μιας συγκεκριμένης οικονομικής μονάδας.-

8. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ

ΣΑΝ ΤΟΠΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

Η αβεβαιότητα που αναφέρθηκε προηγουμένως έχει σαν αποτέλεσμα ένα αυξημένο μέρος των οικονομικών δραστηριοτήτων να εγκαθίσταται σε μεγάλα αστικά κέντρα.

Λόγου χάρη η αβεβαιότητα που προκαλούν διάφοροι μεταφορικοί παράγοντες περιορίζεται σημαντικώς όταν η επιχείρηση εγκατασταθή σε ένα μεγάλο κέντρο, το οποίο είναι συνήθως μεγάλος συγκοινωνιακός κόμβος.

Οι δαπανητές εγκαταστάσεις των μεγάλων λιμανιών, των σιδηροδρομικών σταθμών και των αεροδρομίων συνεπάγονται υψηλό σταθερό κόστος, το οποίο μπορεί να καλυφθή μόνον όταν ο όγκος των διακινουμένων εμπορευμάτων και ο αριθμός των μεταφερομένων ατόμων είναι μεγάλος.

Το τελευταίο ισχύει κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα τα οποία εξυπηρετούνται από πολλούς μεταφορείς και μεταφορικά μέσα, παρουσιάζοντας έτσι μεγάλη σχετικώς ευελιξία στον μεταφορικό τομέα, μικρότερη αβεβαιότητα και οξύ ανταγωνισμό μεταξύ των εκεί μεταφορικών επιχειρήσεων.

Λόγου του ανταγωνισμού αυτού είναι μεγάλο μέρος της μείωσης του κόστους που προκαλείται από τον μεγάλο όγκο

των μεταφορών ωφελεί τελικώς την επιχείρηση που χρησιμοποιεί τις μεταφορικές υπηρεσίες, γιατί επιτρέπει τη μείωση των τιμών των υπηρεσιών αυτών.

Τεχνολογικές μεταβολές στις μεταφορές και στην παραγωγή δημιουργούν αβεβαιότητα για τις επιχειρήσεις, οι οποίες συχνά δεν γνωρίζουν τι προϊόντα θα παράγουν στο άμεσο μέλλον.

Η αβεβαιότητα μειώνεται όταν η επιχείρηση εγκατασταθή στο μεγάλο αστικό κέντρο, όπου σε αντίθεση με τις μικρότερες κοινότητες υπάρχει η μεγάλη ποικιλία μεταφοριών ευκολιών που αναφέρθηκε προηγουμένως.

Άλλος παράγοντας που ενθαρρύνει την εγκατάσταση των επιχειρήσεων στα μεγάλα αστικά κέντρα είναι η βαθμιαία εξαφάνιση των διαφορών στους μισθούς και τα ημερομίσθια μεταξύ μεγάλων και μικροτέρων κέντρων, που οφείλεται στην εξάπλωση των εργατικών σωματείων και στην αύξηση της δυνάμεώς τους.

Παρουσιάζεται η τάση τα σωματεία αυτά και οι ενώσεις να πιέζουν για την εφαρμογή γεωγραφικώς ενιαίων μισθολογιών.

Ετσι, εξαφανίζονται βαθμιαίως τα κοστολογικά πλεονεκτήματα που παρουσίαζαν οι μικρότερες κοινότητες, εξ

αιτίας του χαμηλοτέρου επιπέδου μισθών και ημερομισθίων που τις χαρακτηρίζει.

Οι διευθύνοντες τις επιχειρήσεις μπορούν επομένως να αγνοήσουν τον παράγοντα του εργατικού κόστους και να δώσουν περισσότερο βάρος στα πλεονεκτήματα που παρουσιάζουν οι διάφορες τοποθεσίες σαν τόποι διαμονής ή σαν τόποι συγκέντρωσης πρώτων υλών.

Τα μεγάλα αστικά κέντρα που διαθέτουν μεγαλύτερη ποικιλία αγαθών και υπηρεσιών παρουσιάζονται έτσι σαν περισσότερο ελκυστικοί τόποι εγκαταστάσεως των οικονομικών μονάδων.

Η πλεονεκτική θέση των μεγάλων πόλεων επαυξάνεται και από τη συνεχή μείωση της σημασίας της γης και των φυσικών πόρων σαν παραγόντων εγκαταστάσεως και την αντίστοιχη αύξηση της σημασίας της προσβάσεως.

Σ' αυτό συντέλεσαν τόσο η βαθμιαία μείωση της σημασίας της κατεργασίας πρώτων υλών και η αύξηση της σημασίας της μεταποίησης, όσο και η σημαντική αύξηση του ρόλου των υπηρεσιών στην κατανάλωση και την παραγωγή.

Οι δραστηριότητες εξορύξεως φαίνεται πως ωφελούνται όταν είναι διεσκορπισμένες, γιατί έτσι αποφεύγουν τη μείωση της παραγωγικότητας που προκαλεί η πολύ έντονη

εικμετάλλευση μιας περιοχής.

Αντιθέτως, οι μεταποιητικές δραστηριότητες καθώς και οι κλάδοι παροχής υπηρεσιών ωφελούνται συνήθως από την εγκατάστασή τους σε πολυάνθρωπες κοινότητες, όπου μπορούν να συγκεντρώσουν τη μεγάλη εργατική δύναμη που απαιτούν οι σύγχρονες μέθοδοι μαζικής παραγωγής.

Επί πλέον, στα μεγάλα αυτά κέντρα το συνολικό κόστος που απαιτείται για τη μεταφορά των εργαζομένων, αλλά και εκείνων οι οποίοι καταναλώνουν πολλές από τις υπηρεσίες που παράγονται, είναι μικρότερο από ό,τι θα ήταν αν οι σχετικές δραστηριότητες ήταν περισσότερο διεσπαρμένες. Τέλος, τα μεγάλα αστικά κέντρα διαθέτουν τεράστιες ποσότητες κοινωνικού κεφαλαίου.

Το κεφάλαιο αυτό με μορφή εργαστηρίων, βιβλιοθηκών, ερευνητικών κέντρων, ανωτάτων σχολών αποτελεί την υποδομή η οποία εξασφαλίζει τις υπηρεσίες υψηλής τάξεως που απαιτούν οι σημερινοί καταναλωτές, αλλά και δημιουργεί το περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι σύγχρονες επιχειρήσεις.-

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Γ.Χ. ΚΩΤΤΗΣ :

Μικροοικονομική ανάλυση του τύπου εγκατα-
στάσεως.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Σελίδες

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ	3
2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	11
3. ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	17
4. ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	18
5. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	19
α) Πρώτες ύλες	19
β) Εργατικό δυναμικό	19
γ) Αγορά Κατανάλωσης	21
δ) Πηγές ενέργειας	21
ε) Δίκτυο συγκοινωνίας και επικοινωνίας	22
ζ) Το κλίμα	22
στ) Βιομηχανική πολιτική	23
6. ΤΟΠΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΠΟΨΗ	25

7. ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ	27
8. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΑΝ ΤΟΠΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ	35